

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

325.1

Szerző:

Cím: *Hogyan vándoroltak be a „pesti burgerek” ősei kétszáz évvel ezelőtt*

Forrás: *Pesti Napló*

Bp.

(Hely)

1922. 12. 29.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Hely

Idő

„1922”

Személy

Helyszám

Hogyan vándoroltak be a „pesti burgerek” ősei kétszáz évvel ezelőtt?

Magyarországon a városi polgárság zömét mindenütt idegenek, bevándorlottak utódai, leszármazottai alkotják. Nem kivétel e tekintetben az ország fővárosának, Budapestnek polgársága sem. Az idegen hangzású, főképp német, morva, cseh és olasz nevek egész sora — még a névmagyarosítások után is — arról tanúskodik, hogy a pesti „bürger-családok”, főképp a patriciusok ősei legnagyobb részben külföldi bevándorlók voltak s csak jóval később magyarosodtak el. Buda visszafoglalása után Pest-Buda valószínű „német” városok voltak, majdnem a múlt század derekáig.

Az első leteleplőknek, a mai pesti polgárok őseinek bevándorlásáról érdekes történelmi képet fest Siklóssy László most megjelent *Polgári erkölcs-történet*-ében, amely harmadik kötete *A régi Budapest erkölcséről* szóló értékes monografiájának. Ennek nyomán közöljük az alábbi kiszakított részleteket:

Buda visszafoglalása után, — írja Siklóssy — a bécsi politika nem a magyarságot csábitotta a Duna két partjára. A német-római szent birodalom lakosai között terjesztette el a hírt, hogy a visszafoglalt városokban jobb hazát lel az, akinek odakint rosszul megy a sora. Nemesak hazát, de még hazát is ígértek, ha romladozót is, avagy telket ingyen, legfeljebb néhány forintért. Ha végignézzük a régi budai és pesti anyakönyveket, bámulva látjuk, milyen kevés itteni lakos született Pesten, Budán. Tény, hogy a XVII. század végén Pesten a német háziurak már abszolút többségben vannak.

Riesbeck Károly, mainzi városi titkár, 1783-ban megjelent munkájában érdekes képet fest a pest-budai bevándorlókról. Elmondja, hogy Németországból Magyarországra „csak egy rossz maradék” kerül, amely megérkezésekor megissza azt a csekély pénzt, amelyet eladott háza, földje és cökmökje után kapott és mivel a kormány nem viseli eléggé gondját, meghal bánatában, vagy olyan betegségekben, amelyek inkább cédaságának, semmint az éghajlatnak következei.

Milyen volt a bevándorlók utazása Magyarországra

felé? Színes leírás maradt ránk erre nézve egy 1791-ben megjelent műben, amelynek szerzője elmondja Bécsből Budapestre való hajóútját. Délután három órakor egy közep nagyságú hajón indultam el Bécsből — írja a „zöld ember”, — és minden kaland nélkül jutottam el egy nyomorúságos faluig, ahol kikötöttünk. Itt néztem csak meg utitársaimat, akik között legtöbb volt a kivándorló, egyik-másik hat-hét gyermekkel, illetve olyanokkal, akiket gyermekeiknek mondtak. Azért írom, hogy csak mondtak, mert a császár mindazoknak, akik Magyarországra szándékoztak, hogy ezt a szomorú pusztaságot földet megmíveljék, mielőtt császári földre lépnek, minden fej után, legyen az férfié, vagy gyermeké, egy bizonyos összeg utipénzt fizetett, amiért is az ilyen fajta emberek annyi gyermeket visznek magukkal, amennyit csak kaphatnak. Magyarországon sváboknak nevezik őket.

Joggal kérdezheti az olvasó, vajjon, ezek után a budai és pesti lakosság zöme valóban csupa haszontalan csirkefogóból került ki? A probléma ugyanaz, mint az amerikai bevándorlóké, akik kezdetben alig voltak mások mint desperádók és deportált fegyencek, mégis a kultúra hatalmas előmozdító szarmasztak tőlük. Ennek magyarázatát a bevándorló lelki átalakulása adja meg. A bevándorlót rendszerint lelki krízis küldi útjára. Otthon nem tud megélni, a képzelte tündérváros helyett pedig, mikor célhoz ér, a nyomorúság várja. A megszokott környezetben tán semmibe se vette és kigúnyolta őt otthon, de mily kicsinységnek tűnik az otthoni bükeseredett existenciát talál s ahol a megélhetés és a kultúra első pilléreit neki kell leraknia. Ez az első keserves csalódás új energiaforrásokat nyit meg a bevándorlóban. Megjavul. Belátja, hogy csak az összetartás, a közös munka és mindig csak a munka tesz lehetővé az életet. Lát egyeseket, akik e lelki kríziseken nehezebben esnek át mint ő. Megismeri, hogy ezek a gyöngébbek, ő az erősebb. Ő a hasznos, a másik a haszontalan. Ambíciója fokozó-

dik s nyomában egyszerre csak ott — a siker. Ily módon a bevándorlók jobb része közt csakhamar arisztokrata jellegű tömörülés észlelhető, mely gondoskodik az új község nivójáról, jó híréről, amelyet erélyesen véd meg — az új beözönlők ellen. A megtelepedett polgárt nemsokára már a rendiség szolgálatában látjuk.

Igy jutott a bevándorló városi polgár Pest-budán olyan jogok élvezetéhez, amelyek fontos privilégiumok voltak a robotoló parasztsággal szemben, sőt a nemesi kiváltságokat is megközelítették. A megtelepedett polgárok éppen nem voltak demokraták. Nem fáradoztak a jogok kiterjesztésén, a „széles néprétegek” befogadásán. Ellenkezőleg: mindent elkövettek, hogy megszerzett jogait minél kevesebb felebarátjukkal kelljen megosztaniok. A polgárságot mindenkinek meg kellett szereznie. Még a polgár fia sem volt polgár, azt is fel kellett venni a polgárok lajstromába.

1703 óta ismét szabad királyi városok voltak Buda és Pest s a polgárságnak tapasztalnia kellett, hogy olyan lakosok is kerülnek ide, akikkel szemben nem hordhatja fenn az orrát. Ilyen volt a papság, katonaság, a hivatalnok elem, de főképpen a nemesség, amelyet a vásárok lassanként idoszoktattak. Érthető, hogy a pesti bürger féltékeny volt a nemességre és az ahoz simuló többi magyarságra. Így történt, hogy 1741-ben Pest megye követi utasításba adta a következőket: „Buda az ország fővárosa és Pest is az országban fekszik s mégis a hatósági tisztviselők választásában a magyarok iránt nagy méltatlanság követték el, sőt a polgárok közé és a céhekbe is oly bajos bejutniok, kivált Budán, hogy a magyar újszólván saját hazájában száműzött. Ezen botrányt szüntesse meg törvény által az országgyűlés... Onnan is nyilván kitetszik a két városnak a magyar nemzet iránti gyűlölete, hogy a megyei földesurak közül többen akartak hazát szerezni maguknak, de minden módot kigondolnak, hogy őket a vételben gátolják...”

Később azonban a vagyonosodásnak induló polgár már nem bánta, ha előkelő úri nép is jött a városba. Mária Terézia alatt Pestre jött az egyetem és megszáporodott az ifjúság. 1784-ben II. József idehelyezte a fő állami hivatalokat. Hét év múlva pedig József főherceg nádor beköltözött a budai palotába s az ő udvartartásának hatása alatt már a mágnások is beszél-lingóztak Pestre.